

Monitieteinen humanististen alojen termityöhanke

Tieteen termipankki

Arkeologia (411 sivua) Kirjallisuudentutkimus (1 125 sivua) Language Technology (273 sivua)
Biologia (5 289 sivua) Kosmologia (110 sivua) Politologi (94 sivua)
Eläinlääketiede (19 sivua) Käännöstiede (254 sivua) Språkvetenskap (964 sivua)
Eläintiede (3 844 sivua) Mikrobiologia (1 494 sivua) Tšimbako roodiba (365 sivua)
Epidemiologia (1 283 sivua) Oikeustiede (1 365 sivua)
Esittävät taiteet (352 sivua) Sienitiede (588 sivua)
Filosofia (827 sivua) Sosiaalipsykologia (409 sivua)

RAHOITUS JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ

- Helsingin yliopiston tulevaisuusrahaston apuraha 2015: mahdollistaa neljän kuukauden termityön sekä hankkeen seminaarin järjestämisen
- Suomen kulttuurirahaston apuraha 2015: 16 kk termityötä tieteidenvälisessä kontekstissa (neljä tutkijaa, jotka työskentelevät samanaikaisesti syys-joulukuun 2015)

Termityöhanke toimii osana Tieteen termipankkia (HY, Suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos), joka tarjoaa aktiivisen monitieteisen toimintaympäristön, resursseja ja teknistä tukea.

http://tieteentermipankki.fi/wiki/Monitieteinen_termity%C3%B6

TEHTÄVÄ

- Hankkeen tarkoituksena on kartoittaa humanististen tieteiden yhteistä käsitteistöä ja saattaa sitä avoimeen tietokantaan Tieteen termipankkiin (<http://tieteentermipankki.fi/wiki/Termipankki:Etusivu>).
- Keskeinen yhteistyön muoto on laatia monitieteisesti yhteisten termien määritelmiä ja kuvauksia. Työ sisältää termien nykyisten käyttöalojen sekä käsitehistorian kartoittamista ja analyysiä sekä ristiviitteiden tekemistä eri tieteenalojen kesken. Hanke toteuttaa siis tieteidenvälisyyttä käytännössä.
- Tieteen termipankin avoimen datan mediawikialusta mahdollistaa kollektiivisen kirjoittamisen ja sisältöjen muokkaamisen yhteistyössä. Tavoitteena on vakiinnuttaa monitieteinen termityö myös osaksi humanististen tiedekuntien oppiaineiden käytänteitä ja erityisesti jatkokoulutusta.

TIETEENALAT

Vuonna 2015 aloittavassa hankkeessa on neljä tieteenalaa, joilla on monia merkittäviä yhteisiä termejä ja joiden rajanveto on hyödyllistä myös termien sisällön analysoimiseksi. Humanististen tieteiden termien välillä vallitsee usein ”perheyhtäläisyys”, samat termit voivat tarkoittaa hieman eri asioita eri tieteissä.

- **Filosofia** aloitti termipankissa keväällä 2014 ja sisältää myös paljon tieteitä yleensä koskevaa termistöä. Filosofian termityötä tehdään tiiviissä yhteistyössä Filosofia.fi-portaalin Logos-verkkoensyklopedian kanssa.
- **Kirjallisuudentutkimus** on hankkeen tieteistä pisimmällä (aloitti Termipankissa lokakuussa 2013) ja sisältää Yrjö Hosiainluoman *Kirjallisuuden sanakirjan* termit täydennettynä ja pidemmälle selitettynä.
- **Estetiikka** itsenäistyy omaksi termialueekseen hankkeen kuluessa (nyt filosofian alaisuudessa) ja sen monitieteisten teorioiden viitepisteinä toimivat paitsi filosofia, myös taiteiden tutkimuksen eri alat sekä ympäristötieteet.
- **Semiotiikka** on menetelmätiede, jota sovelletaan laajasti yhteiskunta- ja kulttuuritieteissä, soveltavien tieteiden parissa, kuten sota- ja suunnittelutieteissä sekä luonnontieteissä, kuten biologiassa ja lääketieteessä. Hankkeen kuluessa semiotiikka irtautuu filosofian alaisuudesta omaksi termialueekseen.

TOIMINTA

- Humanististen tieteiden termien välillä vallitsee usein ”perheyhtäläisyys”, samat termit voivat tarkoittaa hieman eri asioita eri tieteissä. Hanke keskittyy näiden yhtäläisyyksien ja erojen kartoittamiseen ja analyysiin.
- Termihankkeen työn kautta humanistien käyttöön avautuu laaja avoimen datan termitietokanta, joka kehittyy ja täydentyy, myös käyttäjäpalautteen perusteella (rekisteröityneet käyttäjät voivat kommentoida termiratkaisuja).
- Tieteen termipankki järjestää monitieteisen humanistisen termityön kurssin syksyllä 2015, jonka hankkeen asiantuntijat toteuttavat.
- Hankkeen tutkijat pitävät syksyllä 2015 säännöllisesti työkoukousia, joissa keskustellaan työn alla olevista tieteenalojen yhteisistä termeistä.

SEMINAARI

- Hanke aloittaa uudenlaisen toimintamuodon, monitieteisen termityön seminaarin, joka jatkuu säännöllisesti kuukausittain vuoden 2015 ajan.
- Seminaarissa käydään keskustelua monitieteisistä humanistisista termeistä ja suunnitellaan tulevaisuuden toimintamuotoja. Niiden pohjalta muokataan jo olemassaolevia termisivuja ja luodaan tarvittaessa uusia.
- Jokaisessa istunnossa keskustellaan yhdestä tai kahdesta termistä, mietitään niiden käsitehistoriaa, rajausta, käännösvastineita, merkityksiä eri tieteenaloilla, käytännön termityön ratkaisuja ja hankkeessa mukana olevien tieteenalojen keskinäistä työnjakoa.
- Kaikille kiinnostuneille avoimiin istuntoihin pyritään saamaan mukaan käsiteltävän termien asiantuntijoita ja niihin liittyvien tieteenalojen edustajia.
- Käsiteltäviä termejä ovat mm. performanssi, representaatio, intentionaalisuus ja diskurssi.

ESIMERKKI

representaatio (Kielitiede) viittaa johonkin itsensä ulkopuolella olevaan asiaan ja siten edustaa tätä

Lue koko artikkeli

representaatio (Kirjallisuudentutkimus) välikappale, joka esittää tai välittää toistoja jostain itseään alkuperäisemmästä eli edustaa sitä

Lue koko artikkeli

representaatio (Filosofia) mielessä oleva käsitys tai ajatus jostakin asiasta

Lue koko artikkeli

representation (Language_Technology) kielellisen yksikön vastine tietyn kieliopillisen mallin tai teorian puitteissa

Lue koko artikkeli

Representaatio

- filosofia: mielessä oleva käsitys tai ajatus jostakin asiasta
- kirjallisuudentutkimus: välikappale, joka esittää tai välittää toistoja jostain itseään alkuperäisemmästä eli edustaa sitä
- kielitiede: viittaa johonkin itsensä ulkopuolella olevaan asiaan ja siten edustaa tätä

Muita tieteenaloja? Logiikka, Estetiikka, Elokuvatutkimus, Kognitiotiede, Aivotutkimus, Yhteiskuntafilosofia, Sosiaalitutkimus, Tietojenkäsittelytiede, Malliteoria

HANKKEEN TUTKIJAT

Hankkeessa termityötä tekevät vuonna 2015 seuraavat tutkijat kokomiensa asiantuntijaryhmien avustuksella:

- Juuso-Ville Gustafsson, FM, Turun yliopisto (Semiotiikka, työskentelykausi syys-joulukuu 2015)
- Tiina Käkelä-Puumala, FT, Helsingin yliopisto (Kirjallisuudentutkimus, työskentelykausi helmikuu & elokuu (Termipankin tutkijatohtori), syys-joulukuu 2015)
- Markku Roinila, FT, Helsingin yliopisto (Filosofia, työskentelykausi maaliskuu-huhtikuu (Termipankin tutkijatohtori), syys-joulukuu 2015)
- Janne Vanhanen, FT, Helsingin yliopisto (Estetiikka, syys-joulukuu 2015)

HANKKEEN TYÖRYHMÄ

Hankkeen kehysorganisaationa on seuraava työryhmä:

Pirkko Koski, professori emerita (teatteritiede, esittävät taiteet)

Aino Kukkonen, FT (teatteritiede, esittävät taiteet)

Tiina Käkelä-Puumala FT (kirjallisuudentutkimus, Tieteen termipankkihankkeen tutkijatohtori)

Lea Laitinen, professori emerita (suomen kieli, Tieteen termipankin käynnistäjä)

Tiina Onikki-Rantajääskö, professori (suomen kieli, Tieteen termipankkihankkeen vastuullinen johtaja)

Ahti-Veikko Pietarinen, dosentti, akatemiaturkija (filosofia, semiotiikka)

Kaarina Pitkänen-Heikkilä, dosentti (Tieteen termipankkihankkeen tutkimuskoordinaattori)

Heta Pyrhönen, professori (yleinen kirjallisuustiede, filosofian, taiteiden ja yhteiskunnan tutkimuksen tohtoriohjelman johtaja)

Sami Syrjämäki, FT (humanistis-yhteiskunnallisen tutkijakoulun koordinaattori)

TULEVAISUUDEN TOIMINTAMUOTOJA

- › Hanke voi laajentua muihin humanistisiin tieteisiin – esimerkiksi sukupuolentutkimus, historia, myös eräät yhteiskuntatieteet, psykologia
- › Nyt tehtävien tieteenalojen jatkotyö – esimerkiksi eri teoreetikkojen erikoissanasto, tutkimussuuntauksien tekniset termit, selitysten laajentaminen, kielivastineiden ja etymologioiden etsiminen
- › Tuotetun avoimen datan hyödyntäminen ns. digital humanities-menetelmin: tietolouhinta (*big data*)
- › Tieteenalojen yhteisten termien pohtimisesta syntyvät uudet näkemykset ja tieteidenväliseen termityön käytänteisiin liittyvät innovaatiot (workshopit, julkaisut?)
- › Termien kääntämiseen liittyvät kysymykset (yhteistyö hankkeen alojen kääntäjien kanssa)
- › Mahdolliset yhteistyöhankkeet humanistisen tiedekunnan sisällä sekä Aalto-yliopiston kanssa

